

Religieuze intolerantie en sektarisch geweld

Krista Umbjärv

Krista Umbjärv komt uit Estonië en heeft (bijna) haar Masters in de geesteswetenschappen. Zij werkt als vrijwilligster op het hoofdkantoor van The Theosophical Society (Adyar) in Parijs en is secretaris van de Europese Federatie van de TS. Zij hield deze toespraak tijdens de Internationale Conventie Adyar in 2015.

Enige tijd geleden was ik in de gelegenheid om een vertegenwoordiger van één van de belangrijkste wereldgodsdiensten te ontmoeten die al gedurende meerdere jaren had deelgenomen aan interreligieuze conferenties. Op zeker moment stelde deze man voor, toen hij zag dat de deelnemers steeds hetzelfde herhaalden en dat de discussie op een bijzonder oppervlakkig niveau bleef hangen, dat er wellicht betere manieren waren om de tijd door te brengen. Misschien ging hij een beetje te ver, maar hij zei dat iedereen eigenlijk had geprobeerd de anderen aan te tonen dat zijn godsdienst de beste was!

Als mensen die kennis en een zekere ervaring bezitten zich op die manier gedragen als ze worden uitgenodigd om hun godsdienst te vertegenwoordigen tijdens dergelijke evenementen, dan geeft dat stof tot nadenken. Althans, dat geeft mij stof tot nadenken. Waar komt zo'n houding vandaan en waarom? Het is zeker goed en natuurlijk en logisch dat wij het pad volgen dat ons het beste past en dat in harmonie is met ons karakter. Toch is er een moeilijkheid die voortkomt uit het feit dat de neiging bestaat om, als we een pad volgen waarvan wij denken dat het voor ons het beste is, te denken dat het niet alleen voor ons het beste is, maar ook voor anderen.

Verschillend zijn, en het leven vanuit een ander gezichtspunt bekijken, is op zich geen probleem. Het probleem is identificatie. Als wij het leven oplettend bekijken, kunnen we zien dat wij ons met bepaalde uiterlijkheden meer identificeren dan met andere, ondanks het feit dat het 'zelf' de capaciteit heeft om zich met van alles te identificeren. Het is interessant dat de meest voor de hand liggende uiterlijkheden op fysiek niveau nu juist die verschillen zijn die in de eerste doelstelling van The Theosophical Society (Adyar) verder afgekort als TS, worden genoemd. Of misschien zou men kunnen zeggen dat dit precies de reden is waarom deze verschil-

len als eerste worden genoemd.

Zo zouden we kunnen zeggen dat identificatie plaatsvindt – natuurlijk in verschillende mate – van het zelf met zijn ras, zijn geloofsovertuiging, zijn sekse, zijn kaste en zijn huidskleur. Als we ons tussen mensen van ons eigen ras, onze cultuur, onze geloofsovertuiging, enzovoort bevinden is het moeilijker het proces van identificatie te doorzien. Het wordt beter zichtbaar als we duidelijk worden geconfronteerd met iemand die anders is. Het lijkt of wij worden geconfronteerd; in feite worden wij niet geconfronteerd, maar psychologisch lijkt dat zo, omdat we ons identificeren met onze geloofsovertuiging, ons ras, enzovoort. Het is alsof onze godsdienst, onze cultuur, onze nationaliteit, en zo verder, uitbreidingen van onszelf worden.

Als iemand, of iets (het kan een persoon, een object, zelfs een idee zijn) ons besef van zelfpermanentie beschadigt, dan worden de negatieve eigenschappen van de persoon of het object overdreven: als we bijvoorbeeld iemand niet aardig vinden, zien we alleen de negatieve aspecten van die persoon en verwerpen we de positieve aspecten. De overdrijving is ook van toepassing als we aan iemand gehecht zijn, maar in dat geval zien we alleen zijn positieve eigenschappen en verwerpen we de negatieve. Zo is ook, meestal onbewust en subtiel, de eerste reactie angst als iemand ons besef van zelf-permanentie beschadigt. Daarna komt afkeer en vervolgens verwerping. We kunnen observeren dat de dingen om ons heen worden gezien als persoonlijke bedreigingen, omdat sprake is van sterke zelfgehechtheid. Iemand zegt iets onvriendelijks over onze nationaliteit, onze cultuur, onze godsdienst of misschien zelfs over de TS, en het is waarschijnlijk dat we op een subtiel niveau, misschien niet verbaal maar psychologisch, reageren.

Het is niet altijd gemakkelijk om de intentie achter daden of woorden te achterhalen. Vanuit een uiterlijk gezichtspunt kunnen daden en woorden, die voortkomen uit een gevoel van persoonlijke bedreiging of een authentiek verantwoordelijkheidsgevoel, min of meer gelijk lijken. Het verschil tussen intenties is vaak moeilijk te onderscheiden, omdat we in beide gevallen voelen dat sprake is van grote betrokkenheid. Iemand zou bijvoorbeeld iets onaardigs kunnen zeggen over de TS waarop we zouden kunnen besluiten dat het nodig is te antwoorden. Komen onze antwoorden vanuit een diep verantwoordelijkheidsgevoel, als een 'waakhond van onze principes', terwijl we als persoon onthecht zijn van het onderwerp? Of komen deze antwoorden omdat we ons zodanig hebben geïdentificeerd met deze organisatie dat we ons persoonlijk beledigd en geraakt voelen?

Men kan zich afvragen waarom ik over dit alles spreek. Dit zou op z'n best een mooie theorie lijken. Hoe lost deze het feitelijke probleem op, want er zou iets moeten zijn dat we daadwerkelijk zouden kunnen doen. Toch is het ook zo dat wij zélf onderdeel van het probleem zijn, zolang we

ons pad, ons gezichtspunt, of onze interpretatie van theosofie, enzovoort (de lijst is lang) beter achten dan die van anderen, zolang we met hen die anders zijn dan wij betrekkingen van achterdocht en afwijzing onderhouden. Het is niet nodig dat we de ander fysiek kwetsen, dat is immers slechts een extreme uiting van onze innerlijke staat.

Zolang als de vormen van onderscheid, zoals die genoemd worden in de eerste doelstelling van de TS, in ons blijven bestaan, zolang steunen we allen het proces van intolerantie en geweld. Krishnamurti heeft hetzelfde gezichtspunt beschreven ten aanzien van egoïsme. Hij zegt dat wij ofwel egoïst, ofwel ongeïnteresseerd zijn; zelfs zij die minder egoïstisch zijn, zijn nog steeds egoïsten.

Dit brengt ons naar mededogen. Kan werkelijk mededogen bestaan wanneer er zelfs maar een sprankje is van egoïsme, of als onpartijdigheid of gelijkgestemdheid ontbreken? Nee, niet gelijkgestemdheid in de zin van gelijk handelen ten opzichte van iedereen, maar gelijkgestemdheid zoals H.P. Blavatsky in haar *Meditatiediagram* beschrijft: *Een voortdurend pogen om een geestesgesteldheid te bereiken tegenover alles, die noch liefde, noch haat, noch onverschilligheid is. Verschillend in uiterlijke handelwijze tegenover ieder, omdat in ieder het vermogen verschilt. Innerlijk dezelfde tegenover allen* (Noot van de redactie: zie onder andere in *Theosofie, eeuwige wijsheid voor deze tijd*, UTVN, bladzijde 86 en 87).

Als mededogen is gebaseerd op vriendschap, vriendelijkheid en genegenheid, kan zijn aard niet stevig noch van grote reikwijdte zijn. Vriendschap en genegenheid zijn buitengewoon belangrijk. Toch denk ik dat de meesten van ons, misschien wel iedereen, de ervaring hebben van vrienden die op een dag geen vrienden meer waren; en van mensen ten opzichte van wie we geen sympathie hadden, maar die op een bepaald moment goede vrienden werden die ons vertrouwen waardig waren. Hoe moeten we dit onderscheid tussen vrienden, en mensen die we niet erg waardeerden te boven komen?

Binnen theosofie spreken we van 'eenheid'. We zeggen dat de innerlijke natuur van ieder en allen goddelijk is, dat er geen onderscheid bestaat tussen onszelf en de anderen, omdat we allen deel uitmaken van de Ene Werkelijkheid. Toch is er een ander soort eenheid die in het dagelijks leven gemakkelijker te accepteren en te realiseren is. Dat is het feit dat wij allen dezelfde menselijke ervaringen delen, hetzelfde verdriet, dezelfde gehechtheden, dezelfde ongerustheid, enzovoort. Deze ervaringen zijn, ongeacht onze godsdienst, nationaliteit, huidskleur of sekse, in de grond voor iedereen gelijk. Zoals Shantideva zegt: *Terwijl we het beslist willen ontlopen, dompelen we ons in lijden. We zetten onze zinnen op geluk, maar door onwetendheid, vernietigen we het alsof het onze vijand is.*

U weet allen dat Parijs, waar ik woon, in november 2015 verschillende terroristische aanslagen heeft gekend. Ik herinner mij dat ik met mijn vrienden het nieuws live volgde, toen van uur tot uur het dreigingsniveau steeds hoger werd. Wat daarop volgde, ik zeg het weer, was een openbaar debat waarin politiek, godsdienst en dergelijke onderwerp van gedetailleerde discussies werden. Talrijke experts gaven hun mening over de gebeurtenissen en beschreven wat gedaan zou moeten worden om te voorkomen dat dergelijke wreedheden weer zouden voorkomen. Onder hen was een vrouw die leiding gaf aan een organisatie die zich bekommerde om geradicaliseerde jongeren. Men vroeg haar welke methode werd gebruikt om deze jongeren terug te leiden naar de maatschappij. Zij merkte op dat haar organisatie uiteenlopende methoden had geprobeerd, maar dat de enige werkelijk doeltreffende manier om deze jongeren te helpen was te trachten hen het gevoel terug te geven dat de anderen menselijke wezens zijn. Klaarblijkelijk waren alle gesprekken over godsdienst, of het gebruik maken van redelijk denken volslagen nutteloos, omdat deze jongeren dachten dat zij veel meer kennis hadden, het meest zuivere inzicht, dat zij superieur aan anderen waren. Om die reden veranderde er helemaal niets, wat men hen ook vertelde. Deze vrouw zei dat radicalisering en geweld plaatsvinden op grond van de 'ontmenselijking' van de ander, dusdanig dat de anderen slechts objecten zonder gevoel worden. Het gaat erom dit proces om te keren: door goede jeugdervaringen op te roepen, het warme gevoel van familiebanden te doen ontwaken, en door te tonen dat de anderen gevoelens hebben, dat zij lijden, enzovoort.

Ik zou graag willen besluiten met iets dat ik mij herinner sinds ik *De Mahatma Brieven* heb gelezen. Het is een citaat uit de brief van de Maha Chohan (*The Maha Chohan's Letter*) waarin wordt gezegd: *Om wezenlijk en **waar** te zijn, moeten godsdienst en filosofie de oplossing bieden voor alle problemen.*

Uit: *Le Lotus Bleu*, maart 2016
Bewerkte vertaling: S.C.